

Lietuvos psichologų kongresas

Recenzuota kongreso
medžiaga

2025 m. balandžio 25-26 d.
Vilnius

Lietuvos
psichologų
sąjunga

VILNIAUS UNIVERSITETO LEIDYKLA

Filosofijos
fakultetas

EuroPsy
Akredituotas renginys 2025/062

Lietuvos psichologų kongreso organizatoriai:

Lietuvos psichologų sąjunga
Vilniaus universitetas

Mokslo komitetas (pranešimų santraukų recenzentai ir mokslinės programos sudarytojai):

prof. dr. Jurgita Lazauskaitė-Zabielskė (pirmininkė) (VU)
doc. dr. Arvydas Kuzinas (MRU)
prof. dr. Dalia Antinienė (LSMU)
doc. dr. Giedrė Širvinskienė (LSMU)
prof. dr. Kristina Žardeckaitė-Matulaitienė (VDU)
doc. dr. Loreta Gustainienė (VDU)
doc. dr. Raimonda Petrolienė (LPS)
prof. dr. Reda Gedutienė (KU)
prof. dr. Rimantas Vosylis (MRU)
doc. dr. Roma Šimulionienė (KU)
prof. dr. Saulė Raižienė (VU)

Organizacinis komitetas:

Aina Adomaitytė (LPS)
Skaistė Jurevičienė (LPS)
Gabrielė Gudynaitė (VU)
prof. dr. Antanas Kairys (VU)
dr. Marija Turlinskienė (VU)
doc. dr. Raimonda Sadauskaitė (pirmininkės pavaduotoja) (VU)
doc. dr. Olga Zamalijeva (pirmininkė) (VU)

Už pranešimų turinį atsako pranešimų autoriai. Lietuvos psichologų kongreso organizatoriai neprisiima jokios atsakomybės, susijusios su pranešimų santraukų kokybe ar informacijos tikslumu.

Copyright © 2025 [Jurgita Lazauskaitė-Zabielskė, Olga Zamalijeva]. Published by Vilnius University Press
This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.
<https://doi.org/10.15388/LPK2025>

Vilniaus universiteto leidykla,
Saulėtekio al. 9, LT-10222 Vilnius
info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt
Knygos internete *knygynas.vu.lt*
Mokslo periodikos žurnalai *zurnalai.vu.lt*

PAGYVENUSIŲ LIUDYTOJŲ PATIRIAMO STRESO APKLAUSŲ METU MAŽINIMAS - MISIJA (NE)IMANOMA?

REDUCING THE STRESS EXPERIENCED BY ELDERLY WITNESSES DURING TESTIMONY - MISSION (IM)POSSIBLE?

Kristina Vanagaitė* (Vilniaus universitetas), Ksenija Čunichina (Vilniaus universitetas), Ilona Laurinaitytė (Vilniaus universitetas).

* kristina.vanagaite@fsf.vu.lt

Įvadas. Dėl medicinos pažangos ir geresnės sveikatos priežiūros pagyvenusių žmonių dalis visuomenėje sparčiai auga. PSO prognozuoja, kad iki 2050 m. jų populiacija padvigubės. Tai reiškia, kad vis daugiau pagyvenusių asmenų dalyvaus teisiniuose procesuose kaip liudytojai ar nukentėjusieji, ypač dėl finansinio išnaudojimo, sukčiavimo ir smurto artimoje aplinkoje (Brank, 2023). Nepaisant to, Lietuvoje šios grupės dalyvavimas teisiniuose procesuose nėra pakankamai ištirtas.

Rezultatai. Tyrimai rodo, kad pagyvenę liudytojai apklausų metu dažnai susiduria su diskriminacija ir nepasitikėjimu, kas didina stresą (Love, 2015). Užsienio šalyse taikomi liudytojų parengimo apklausai metodai, pavyzdžiui, supažindinimas su teismo aplinka, padeda jaustis geriau ir didina parodymų tikslumą ir išsamumą (Gous & Wheatcroft, 2020). Šios priemonės gali būti suskirstytos į tris grupes: 1) informacinės priemonės: lankstinukai, praktiniai patarimai, teismo savanorių pagalba. Nors jos naudingos, jaunų suaugusiųjų tyrimai rodo, kad vien informacijos suteikimas nepakankamas (Wheatcroft & Woods, 2010); 2) technologinės priemonės: virtuali stimuliacija (teismo salės ir VR technologijos). Lietuvoje teismai siūlo virtualų teismo aplinkos modelį, tačiau jo veiksmingumas nėra ištirtas. Be to, VR technologijų taikymas pagyvenusiems žmonėms gali kelti specifinių iššūkių dėl jų kognityvinių gebėjimų ypatumų; 3) psichologinės technikos: vizualizacijos, meditacija ir savi-tvirtinimai gali mažinti nerimą, didinti pasitikėjimą savimi, bet jų efektyvumas pagyvenusių liudytojų parengimui apklausai dar netirtas (Szpitalak & Polczyk, 2020).

Išvados. Liudytojų parengimo programos gali pagerinti pagyvenusių asmenų dalyvavimą teisiniuose procesuose, mažinti stresą ir didinti parodymų tikslumą. Tačiau moksliniai tyrimai daugiausia orientuoti į vaikų ir jaunų suaugusiųjų parengimą, todėl trūksta duomenų apie pagyvenusius liudytojus. Be to, neaišku, kurios priemonės yra veiksmingiausios pagyvenusių asmenų pasiruošimui apklausoms ir kokiomis sąlygomis jos geriausiai veikia. Ateities tyrimuose būtina gilintis į pagyvenusių liudytojų specifinius poreikius ir išbandyti įvairias parengimo strategijas, siekiant sukurti efektyvias ir mokslu pagrįstas intervencijas.

Pagrindiniai žodžiai: pagyvenę liudytojai; parengimas apklausai; apklausos streso mažinimas; technologinių ir psichologinių liudytojų rengimo priemonių taikymas.